

บทที่ 15
ซาร์นิโกลัสที่ 1 (Nicholas I)
"The Gendarme of Europe" : 1875 - 1855

Significant	Dates
Reign of Nicholas I.....	1825-1855
Dekabrist Rising.....	1825
Russo-Turkish War.....	1828-1829
Crimean War.....	1854-1856

ซาร์นิโกลัสทรงมีความแตกต่างจากอเล็กซานเดอร์หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการที่ได้ทรงหวังที่จะเป็นจักรพรรดิและมีได้เตรียมพระองค์มาก่อนได้อภิเษกกับเจ้าหญิงอเล็กซานดราพระธิดาของพระเจ้าเฟรเดอริก วิลเลียมที่ 3 แห่งปรัสเซียและทรงสนพระทัยในการฝึกทหารมากกว่าการบริหารรัฐกิจ แต่ถึงกระนั้นก็ทรงมีความรับผิดชอบในหน้าที่เป็นอย่างดีที่ทรงหวังว่ารัสเซียจะต้องเป็น "เสาหลักที่มั่นคงที่สุดของระบอบเอกราชปรัสเซียในโลก" พยายามที่จะกำจัดแนวคิดปฏิวัติทุกประเภท ทั้งที่โดยสภาพที่แท้จริงแล้ว ในรัชสมัยของพระองค์นั้น งานที่ได้ดำเนินการปฏิวัติสังคมและการเมืองของรัสเซียกลับดำเนินไปอย่างลึกซึ้ง ซ้ำความเกลียดชังรัสเซียยังเกิดขึ้นทั่วไปในกลุ่มประเทศในยุโรปตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเตนและฝรั่งเศส

นับเป็นโชคร้ายที่รัชกาลนี้เริ่มต้นด้วยเหตุการณ์กบฏเดือนธันวาคม ทำให้ทรงระแวงขุนนางและข้าราชการทั่วไป ทรงวางพระทัยในข้าราชการที่ขึ้นตรงต่อพระองค์มากกว่า พวกขุนนางต้องถอนตัวออกจากตำแหน่งต่าง ๆ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างรัฐบาลและคนชั้นสูงในสังคม ซาร์นิโกลัสทรงมองเห็นทางแก้ไขทางเดียว คือบังคับให้มากและรักษาอำนาจเอกราชปรัสเซียไว้สุดแรง¹

¹ D.M. Sturley, *A Short History of Russia*, p. 150

นิโคลัสทรงถือพระองค์ว่าเป็นผู้ปราบปรามการปฏิวัติได้สำเร็จ ไม่ใช่กบฏธรรมดา และพระองค์ก็จะต้องทรงอยู่ภายใต้เงาของการปฏิวัติต่อไป ดังนั้น เพื่อหาวิธีป้องกันการปฏิวัติ ครั้งต่อไปจึงทรงใช้เวลาหลายเดือนลงมือสอบสวนเหตุแห่งการปฏิวัติด้วยพระองค์เอง ชักถามผู้ต้องหาถึงแผนการและรายชื่อผู้เกี่ยวข้องในสมาคมลับต่าง ๆ หมดถึง 121 คน มีคนถูกแขวนคอ 5 คน รวมทั้งเบสเทลและมูราเวียฟด้วย ที่เหลือก็ถูกเนรเทศบ้าง ถูกส่งไปเป็นทาสตลอดชีวิตบ้าง

โดยข้อเท็จจริงแล้ว การปฏิวัติครั้งนี้มีความสำคัญน้อยมาก เนื่องจากการเตรียมการก็ยังคงเป็นแบบเดิมคือแบบการปฏิวัติวังหลวงในอดีต หัวหน้าที่ไม่เป็นที่รู้จักของประชาชน ผู้ที่ร่วมเคลื่อนไหวก็เป็นเพียงนายทหารหนุ่มชั้นปลายแถว แต่ก็แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของประชาชนทั่วไปว่าต้องการต่อต้านระบบเก่า ถ้าพระเจ้าซาร์จะทรงสอบสวนหาข้อเท็จจริงแล้วทรงนำมาศึกษาให้เข้าพระทัยเพื่อหาทางแก้ไขบางส่วน บางทีอาจจะไม่ต้องเกิดโศกนาฏกรรมขึ้นแก่พระราชวงศ์ในสมัยต่อมาก็ได้²

นโยบายภายในประเทศ

ซาร์นิโคลัสทรงส่งปลตอรัค เซอเยฟและโพติอัส โปรคให้เรียกสเปอเรนสกีซึ่งกลับเป็นฝ่ายต่อต้านขบวนการเรียกร้องรัฐธรรมนูญเสียเองมาร่วมในการบริหารประเทศด้วย ที่สำคัญก็คือการทำหน้าที่สอบสวนผู้ต้องหาทุกเดือนอันวาคม มีการลงโทษอย่างเหี้ยมโหดรุนแรงถึงกระนั้นพระเจ้าซาร์ก็ได้ทรงโปรดสเปอเรนสกีมากเท่าเอ็น เอ็ม คาร์มันชิน และ อี เอฟ แกนกริน ทางฝ่ายทหารก็มีผู้ที่ทรงโปรดเบนเคนคอร์ฟ

พระเจ้าซาร์ทรงจัดการเรื่องการบริหารรัฐกิจใหม่โดยจัดตั้งคณะ "His Majesty's Own Chancery"³ เป็นคณะที่ปรึกษาของซาร์ต่อจากในสมัยซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1 มีประธาน

²Sydney Harcave, *Russia, A History*, p. 229

³His Majesty's Own Chancery ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1812 ในรัชสมัยซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 1 ทำหน้าที่ในพระราชสำนัก หน่วยงานที่ 2 และ 3 ขึ้นต่อราชสำนักคืองานร่างกฎหมายและหน่วยตำรวจลับ หน่วยงานที่ 4 รับงานทางด้านพระบรมราชูปถัมภ์ หน่วยงานที่ 5 จัดการเรื่องชานาและหน่วยงานที่ 6 จัดการเกี่ยวทรานส์คอเคเชีย

2 คน ปฏิบัติหน้าที่แทนคือสเปอเรนส์กีทำหน้าที่ร่างกฎหมายเสร็จสิ้นลงในปี ค.ศ. 1833 ส่วนเบนเตนคอฟทำหน้าที่ในกระทรวงที่ 3 (Third Department) คือหน่วยตำรวจลับ เป็นองค์การอิสระที่มีอำนาจกว้างขวางในการเซ็นเซอร์และกระทำการจลาจล

เคานต์ อูวารอฟ (Uvarov) เป็นรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการจากปี ค.ศ. 1833-1849 มีหน้าที่ฝึกอบรมผู้ที่เข้ารับราชการในอนาคต ลูกหลานชาวไร่ชาวนาจะได้รับการศึกษาเฉพาะระดับประถม ส่วนชั้นมัธยมนั้นจะจำกัดเฉพาะลูกหลานข้าราชการและขุนนาง แนวคิดปฏิวัติทุกชนิดถูกเก็บกด แต่ให้ยึดถืออุดมการณ์ในสังคมที่ได้รับการสอนเพื่อเป็นที่พอพระทัยของพระเจ้า หลังจากปฏิวัติปี ค.ศ. 1848 ในยุโรป กฎเกณฑ์ข้อบังคับเหล่านี้ก็ยิ่งเคร่งครัดขึ้นให้เลิกการสอนวิชาปรัชญา จำกัดจำนวนนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ห้ามการเดินทางออกนอกประเทศมีการเซ็นเซอร์ขนานใหญ่ ให้นักศึกษาสวมเครื่องแบบและปฏิบัติตามกฎหมายของทหารอย่างเคร่งครัดทั้งภายในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย

ในทางเศรษฐกิจนั้น รัฐมนตรีคลังก็คือ อี เอฟ แกงกริน (E. F. Kankrin) พยายามแก้ไขเศรษฐกิจปัญหาที่เผชิญหน้าคือความเสื่อมทรามทางเศรษฐกิจตั้งแต่สมัยสงครามกับฝรั่งเศสการแก้ไขก็คือ การพิมพ์ธนบัตรขึ้น ซึ่งมีผลให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ และเกิดการใช้จ่ายทรมานเวียน 2 ประเภทคือ ทั้งธนบัตรและแร่เงิน เป็นการแลกเปลี่ยนที่ไม่ได้กำหนดอัตราแน่นอน แกงกรินพยายามใช้ระบบมาตรฐานทองคำและเงินโดยการฝากธนาคารและจัดพันธบัตรรัฐบาล ส่งเสริมเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมภายในประเทศโดยการตั้งกำแพงภาษี ซึ่งการทำดังนั้นก็ทำให้สถานการณ์การเงินคงตัวอยู่ได้ แต่แล้วก็ต้องกลับกระทบกระเหือนใหม่เนื่องจากซาร์นิโคลัสได้ทรงนำประเทศเข้าสู่สงครามหลายครั้ง

ปัญหาค่อไปคือปัญหาเซอร์ฟ ซึ่งกลายเป็นปัญหาที่ต้องยอมรับในศตวรรษที่ 19 นิโคลัสต้องการจะปลดปล่อยเซอร์ฟโดยสิ้นเชิงแต่ต้องค่อยเป็นค่อยไป และต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐด้วย สาเหตุที่ทรงสนพระทัยในเรื่องเซอร์ฟ นี้ก็อาจจะเป็นเพราะตลอดรัชสมัยของพระองค์ (1825-1855) มีการปฏิวัติเกิดขึ้นหลายครั้งโดยชาวนา ทำให้ทรงเห็นความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงกองทัพและในขณะที่เดียวกันก็ได้แก้ไขปัญหาชาวนาโดยทรงโปรดให้ เคานท์ ปอล

ค. คีเซอเรน (1788-1872) เป็นผู้นำในการแก้ไขสถานภาพของชาวนาคังกล่าว⁴

แต่ตอนหนึ่งของคำประกาศของพระเจ้าจักรพรรดิ เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 1826 กลับ
เป็นว่า

1. คำพูดทั้งหมดเรื่องการให้เสรีภาพแก่สเตท ฟิสเสนท์ การยกภาษีให้ชาวนาเหล่านี้ล้วนเป็นข่าวลือที่สร้างขึ้นโดยกลุ่มผู้ไม่หวังดี หรือไม่ก็เป็นพวกที่ต้องการขึ้นค่าตัวทั้งสิ้น
2. คนทุกชั้นในสังคม รวมทั้งขุนนางและชาวไร่ชาวนาทุกคนจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ เชื่อในกฎหมายและเชื่อฟังอำนาจเบืองบน ฯลฯ

ผู้ที่ได้รับการมอบหมายเพื่อแก้ปัญหานี้ก็คือ เคานต์ คีเซอเรน ได้รับการแนะนำจากสเปอแรสกีว่ารัฐบาลควรลงมือดำเนินการก่อน พวกเจ้าของที่ดินส่วนตัวก็จะปฏิบัติตามเอง ได้มีการจัดตั้งกระทรวงทรัพย์สินของชาติขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1837 จัดระเบียบพวกเซอร์ฟของกษัตริย์ (Crown peasants) ให้เป็นชุมนุมชนปกครองตนเอง และมีการแนะนำปรับปรุงวิธีการเกษตรกรรม ขยายที่ดินให้ชาวนามากขึ้น จัดหาเมล็ดข้าวให้เวลาที่ขาดแคลน ฯลฯ ในปี ค.ศ. 1842 ออกกฎหมายให้ขุนนางมีสิทธิปลดปล่อยเซอร์ฟได้ตามต้องการแต่ถ้าขุนนางไม่ปลดปล่อยก็ไม่มีใครทำอะไรได้

เรื่องน่าเศร้าก็คือ ไม่มีการวางขอบเขตที่แน่นอนในการจัดการเกี่ยวกับเซอร์ฟเกือบทุกคนรู้ว่าควรทำอะไรบางอย่างหนึ่ง และนับวันปัญหาที่ทมิฬ ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ผลิตผลไม่เพิ่ม แรงงานเกษตรกรรมเพิ่มขึ้น แต่กลับมีงานทำเพียงแค่นับใช้ตามบ้าน การจำหน่ายจำนำก็ถูกกดราคา จนหมดหวังที่จะคิดได้ถอนคืนได้ สถานการณ์แรงงานทั้งในนาและในโรงงานจึงมีแต่การเตรียมการสไตรค์ และการลุกฮือขึ้นต่อต้านคังกล่าวแล้วในตอนต้น

นโยบายภายในประเทศอาจสรุปว่าสอดคล้องกับคำพูดของอูวารอฟคือ "Orthodoxy Autocracy, Nationality" หรือเรียกเป็นทางการว่า Rusoification นั่นก็คือชาวรัสเซียจะต้องยอมรับสิ่งเหล่านี้โดยไม่มีข้อยกเว้นคือ อำนาจเอกราชของซาร์และศาสนา เพื่อผลดีของประเทศชาติ การขยายอำนาจส่วนกลางก็ทรงกระทำโดยการเพิ่มความเข้มแข็งของหน่วยราชการ ซึ่งสิ่งที่ได้ตามมาคือความล่าช้าในการปฏิบัติและการฉ้อราษฎร์บังหลวงขนานใหญ่

⁴ Basil Dmytryshyn, *Imperial Russia*, p. 196

นโยบายเกี่ยวกับศาสนา

ศาสนากลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการบีบบังคับประชาชนให้อยู่ในระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด มีการย้ายในความเชื่อ นิกายออร์ทอดอกซ์ เปิดโรงเรียน เทววิทยา และพระประจำท้องถิ่นต่าง ๆ เพิ่มหน้าที่ขึ้นมาเป็นผู้ควบคุม และทำหน้าที่จารกรรมไปในตัวด้วย⁵ สำหรับแนวทางปฏิบัติทั่วไปนั้นซาร์นิโคลัสทรงยึดหลักสามประการคือ

1. เน้นการนับถือนิกายออร์ทอดอกซ์อย่างเคร่งครัด
2. ดึงพวกที่เห็นต่างศาสนากลับเข้ามาอยู่ในกฎเกณฑ์
3. ส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนศาสนามาเป็นออร์ทอดอกซ์

มีการจัดตั้ง "The Over-Procurator of the Holy synod" ทำหน้าที่ดำเนินการภายใต้พระนามของจักรพรรดิ โดยพระจักรพรรดิทรงสงวนสิทธิ์ในการ "วิโต้" การกระทำของทางวัดได้ในทุกโอกาสด้วย พระประจำท้องถิ่นนอกจากจะทำหน้าที่สอนศาสนาแล้วก็ต้องสอนให้ประชาชนจงรักภักดีต่อพระจักรพรรดิ

ต่อจากนั้นก็ทรงกำหนดกฎเกณฑ์ให้ชาวรัสเซียทั้งหมด (รวมทั้ง Great Russians รัสเซียขาวและยูเครเนียน) เข้าเป็นสมาชิกแห่งนิกายออร์ทอดอกซ์ ปรากฏว่าสมาชิกถึง 50 ล้านคนและปรากฏในรายงานของทางการอีกว่า 800,000 คน เป็นพวก Old Believers และอื่น ๆ แต่หน่วยข่าวกรองของพระจักรพรรดิระบุว่าพวก Old Believers มีถึง 7 ล้านคน และอื่น ๆ 1 ล้านคน พระจักรพรรดิทรงเห็นว่าพวกนี้ไม่มีอันตรายจึงปล่อยเสียแต่ห้ามเพิ่มจำนวนส่วนพวกอื่น ๆ นั้น บ้างก็เชื่อว่ารัฐคือเครื่องมือของปีศาจ และพวก Old Believers ที่ไม่ยอมรับองค์พระจักรพรรดิด้วยก็จะถูกลงโทษอย่างรุนแรง ส่วนใหญ่ถูกส่งไปยังทรานส์คอเคเชีย บางกลุ่มถูกส่งไปไซบีเรีย บางกลุ่มก็ถูกจำคุก แต่การเผยแพร่คำสอนของพวกเขาเหล่านี้ก็ไม่อาจยุติได้ นอกจากนี้ยังกลายเป็นปัญหาไปถึงรัชกาลต่อไปด้วย

---

⁵Sturley, op.cit., p. 153

พวกสาขาที่ควรกล่าวถึงอีกกลุ่มหนึ่งก็คือพวก ยูเนียน (Uniate) กล่าวคือดินแดนส่วนใหญ่ที่รัสเซียได้จากโปแลนด์ในศตวรรษที่ 18 นั้น มีพวกรัสเซียชาวและยูเครเนียนที่เล็กน้อย นิกายออร์ทอดอกซ์ หันไปนับถือนิกายยูเนียน ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของนิกายโรมันคาทอลิกในโปแลนด์ แต่ในขณะนั้นรัฐบาลยังมีนโยบายประนีประนอมกับดินแดนที่ยึดมาได้ จึงยังไม่มีกรการยกปัญหาศาสนาขึ้นมาพูดกันจนถึงปี ค.ศ. 1813 เมื่อพวกยูเนียนได้เข้าเกี่ยวข้องกับการปฏิวัติซึ่งเริ่มจากราชอาณาจักรโปแลนด์ แล้วแพร่กระจายไปถึงดินแดนที่ถูกยึดครองอื่น ๆ ดังนั้น เพื่อเป็นการกำจัดอิทธิพล โปลิช ในปี ค.ศ. 1839 ปีชอบของยูเนียนเซอร์ฟในรัสเซีย จึงตกลงเปลี่ยนมาเป็นนิกายออร์ทอดอกซ์ พร้อมด้วยยูเนียนอื่น ๆ อีก 1 ล้าน 6 แสนคนก็เปลี่ยนมานับถือนิกายออร์ทอดอกซ์⁶ นิกายยูเนียนก็เป็นอันสิ้นสุดลง ความพยายามอื่น ๆ ที่ซาร์ทรงกระทำก็คือพยายามเปลี่ยนโปรเตสแตนต์อื่น ๆ รวมทั้งโรมันคาทอลิกและมุสลิมในจักรวรรดิ รวมทั้งพยายามบังคับให้พวกยิวเปลี่ยนเป็นชาวรัสเซียทั้งหมด

เหตุการณ์สำคัญในช่วงนี้ก็คือ การขัดแย้งระหว่างพวกสลาวโพลี และพวกนิยมตะวันตก รวมทั้งพวกที่หัวจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว คือชนชั้นกลาง "raznochintzy" เข้าร่วมกับกลุ่มปัญญาชนเชื้อสายผู้ดี ยุคนี้กลายเป็นยุคทองแห่งวรรณคดีเพราะหนังสือกลายเป็นเครื่องมือวิจารณ์สังคมและสถาบันการเมืองของรัสเซียในขณะนั้น

นโยบายต่างประเทศ

นิโกลัสทรงได้รับฉายาว่า The Gendarme of Europe⁷ ซึ่งเน้นทัศนะของพระองค์ในการดำเนินพระบรมราชาบายต่างประเทศด้วย เนื่องจากทรงเห็นว่าพวกนิยมเสรีนิยมและชาตินิยมนั้นเป็นพวกคุกคามระเบียบการปกครองและสังคมในยุโรป จึงทรงให้ความช่วยเหลือในการปราบปรามการปฏิวัติทุกแห่ง อย่างไรก็ตาม กิจกรรมสำคัญด้านต่างประเทศในขณะนั้นที่ทรงกระทำคือ การจัดการเกี่ยวกับปัญหาตะวันออก ทรงมีรัฐมนตรีต่างประเทศในขณะนั้นคือ เคานต์เนสเซลรอด (Count Nesselrode) ผู้ทำหน้าที่โดยถือหลักพระบรมราชาบายของซาร์เป็นแนวทาง

⁶Harcave, *op.cit.*, p. 239

⁷ในศตวรรษที่ 19 นั้น พวกเสรีนิยมและชาตินิยมมักก่อการปฏิวัติอยู่เนือง ๆ ซาร์นิโกลัสทรงเห็นว่าการกระทำนั้นเป็นการทำลายระเบียบและอำนาจปกครอง จึงมักทรงให้ความช่วยเหลือในการปราบปรามการปฏิวัติทุกแห่ง และได้ทรงยึดเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินนโยบายต่างประเทศด้วย

ลิทัวเนีย นิโคลาสปุสเสธ ทรงถูกปลดออกจากตำแหน่งกษัตริย์โปแลนด์ ในปีต่อมากองทัพรัสเซียบุกเข้าไปใหม่และปราบกบฏได้ รัฐธรรมนูญโปแลนด์ถูกยกเลิก หัวหน้าปฏิวัติหนี รัสเซีย เริ่มใช้นโยบาย "Russification" ในโปแลนด์ ลิทัวเนีย และรัสเซียตะวันตก ซึ่งเคยอยู่ภายใต้การยึดครองของฝ่ายกบฏ กล่าวคือหันมาใช้ภาษารัสเซียทั้งหมดเริ่มการปราบปรามพวกที่ไม่นับถือนิกายออร์ทอดอกซ์ ยึดที่ดินของชาวโปลิชเป็นของรัฐ และเปลี่ยนระบบการศึกษาเป็นแบบรัสเซียทั้งหมดรวมทั้งยกเลิกอิสรภาพของโปแลนด์ด้วย

ค.ศ. 1833 เสนอการตั้งกลุ่มพันธมิตรระหว่าง รัสเซีย เปรเซีย และออสเตรีย โดยจะร่วมมือกันปราบปรามการปฏิวัติทุกรูปแบบ พันธมิตรประสบความสำเร็จมาจนถึงปี ค.ศ. 1848

